

COSINZEANA

REVISTĂ LITERARĂ ILUSTRATĂ

REDACTOR:

SEBASTIAN BORNEMISA

□ □ □

Cuprinsul:

Ion Agârbicean:

La secere, schiță.

Elena Farago:

Uitare, poezie.

T. L. Blaga:

Disocierea materiei, articol.

Liviu Marian:

Fiori târzii, poezie.

A. Fogazzaro—D. Tomescu:

Misterul poetului, roman.

FLORI DE-O ZI:

Premiile „Cosinzenii“.

„Al. Ciura: Amintiri“.

Războiul româno-ruso-turc.

În fața morții.

Scoarțe pentru „Cosinzeana“.

CĂRȚI PRIMITE LA REDACȚIE

ILUSTRĂȚII

Abonamentul pe an . . . cor. 12

Abonamentul pe $\frac{1}{2}$ an . . . cor. 6

Pentru străinătate pe an . . . cor. 20

GOSINZEANA

REVISTĂ LITERARĂ ILUSTRATĂ

REDACTOR: SEBASTIAN BORNEMISA

LA SECERE

ION AGÂRBICEAN

Soarele dogorește din înălțimi, văzduhul albastru e plin de străluciri, e imens, neclintit; munți verzui ca de sticlă îl sprijină în zări fumurii depărtate. Unde de căldură, răștrânte de pământ, izbesc mereu în fețele secerătorilor. Frânți de mijloc, în cămeși, în ii înflorite, ei se frământă mereu, tot înaintând; secerile cântă necurmat, șueră, fulgeră în lumina soarelui, prin holda deasă ca păretele. Prin lanurile de aur se tae drumuri largi, triunghiuri, mari rotoace, se zimțesc; ca din pământ prin miriști se ridică, tot mai deși, piticii groși, cu pălării ciudate, cum par din depărtare snopii. Înaintea secerătorilor lanurile își încârligă spicele grele, răscoapte.

Căldura crește pe fiecare clipă. De pe coasta din față unde seceră oamenii și până jos în lunci, unde strălucște în drum de argint valea safului, furnică în sus și în jos băețasi, felife cu canele, cu ulcioarele în mână. Vasele smălțuite verde prind soarele din cer și, cu vâpăi de lumină scăzute, îl arată și de ici și de colo. Petricelele din ulcioarele goale, zguduite în fact, picură din toate părțile, în fuga micilor oameni cari se coboară de pe coastă spre râu. Alții urcă din greu, plecați pe partea cu povara, cu mânușele libere întinse dela trup.

S-aud chiote, răs argințiu, plâns desnădăjdut. La vr'un țipăt mai mare de-a copiilor sus de pe coaste, din vr'un lan, un om ori o femeie, punându-și palma strașină de-asupra ochilor, începe să strige:

„Măi mico, măă! Nu plânge măă!”

Copiilor le vine plânsul din nimica toată: li-e frică să intre mai adânc în vale și chiar dela margine nu prea pot umplea ulcioarele; îi îndeasă alții fără să vree; umplu unii înaintea altora, în vremece apa bolborosește din zece locuri deodată; li-e prea greu vasul, alții îi întréc în mers, și iarăș unii nu se pot perândă cu desulă regularitate la dusul ulcioarelor. Astfel de pe coastă, și de ici și de colo, se aude mereu:

„Măi, mico, măă! Nu plânge măă!”

Și, când ajung cu vasele pline de apă, tot ei beau mai întâi, oftând de oboseală, de căldură. Le ard obrăjorii ca și când ar sta într'un cuptor.

Rar s-aude o frântură de cântec de ici de colo. Și, în toropeala ce umple văzduhul, cântecul n-are nici un răsunset par'că, și moare îndată. Soarele s-a-propie de crucea amiezii, femeii cu desagii plini în spate, cu corfe în mâni, se zăresc tot mai des apropiindu-se de vr'un grup de secerători. Vin din sat cu liertura. Unde și unde se ridică vr'o cruce de snopi,

la umbra ei să se pună clăcașii cu bunătașile aduse de-acasă. Numai azi s-a început secerea, și snopii nu erau clăși încă.

Printre copiii cari furnicau spre râu și înapoi, iată și un pui de țigan, numai cât genunchele, gol nap, cu ulciorașul în mânușă. Trupșorul lui eră plin, gras ca un pește, dar negru tot, pielea lui sclipea în soare.

El venea saltând pe cărărușe, zdrâncânindu-și petricelele din ulcioraș. Copiii oamenilor se luară după el, strigându-i mereu:

„Cioară-ciorică
Fă-te rândunică
Să nu-ți fie frică!
Iac' o cioară
Pe ogoară!”

Micul faraon își încelina pașii, în restimpuri se opriă, albiă din dinți, îi eră frică. Dar copiii nu cutezau să se atingă de el, unde-l vedeau așa de negru și de despuțat. Danciul porniă din nou, cu ceata, care se tot schimbă, după el. Își umplu ulciorașul, zimbînd mereu cum bolborosă apa. Apoi șezu pe șarm, își puse vasul lângă sine, și începă să se joace în apă.

Copiii se mai uitară un restimp la el, apoi îl părăsiră. Danciul când văzu că nu-i mai nime lângă el, își duse o pălmușă la gură, și când o coborî, în palmă îi luminau două bancușe de argint. Le furase din șerparul tată-său, ș-acum dupăce le admiră un lung restimp, cu ochii plini de străluciri, luă bancușele între degete și începă să le pipăie mereu, să le netezească, să le treacă printre degete, c-o ușurință uimitoare.

Nici gând părea că nu mai are să se întoarcă cu apa, când din deal se auzi un strigăt răgușit.

Danciu supse din palmă cei doi bani subțiri de argint, se părea că i-a înghițit, își luă ulciorașul și porni. Cunoscă glasul tatălui său.

Când ajunse la secerători, aceștia ferbiau de mânie, nu mai munciau, ci cu secerile pe umăr, făcură roată în jurul țiganului care ținea în mână un șerpar. Vorbeau toți deodată, imbulzindu-se unii într'alții, făceau în aer gesturi smâncite, rupte, cu mâinile goale. Larma lor se auziă, ca o fierbere, până departe. Erau trei bărbați și patru femei, bărbații cu capetele, cu pepturile goale, c-o zdreanță de cămașă încinsă pe la mijloc c-o funie, femeile în iie cu mâneci sparte, c-un pefec de cătrință. Erau foarte involburăți, în vremece țiganul din mijloc își bătea mereu șerparul cu palma.

„Hoți, tâlhari, mi-ați furat banii“, zicea, din când în când, pe românește.

Cei din jur se băteau cu sfinții, se avămeau ghia-

volului, se izbeau cu trănetele cerului, dacă știu ei ceva de celea două bancuțe.

Păgubașul își clătina pletele, bătea curaua veche și roasă, și începea să torăie din nou. Deodată ridică șerparul, și-l izbi la picioare, făcând niște gesturi ciudate în aer, spunând cuvinte neînțelese. Ceilalți doi Țigani din câteva salturi fură lângă claia de grâu unde-și aveau bulendrele, și veniră numai decât aducându-și șerparele. Le deschiseră, scotociră, le bătură: nu eră nici un ban în deșerturile de piele veche.

Lângă crucea de grâu durmea învăluit într-o zdreanță un danciu și mai mic decât cel ce se duse după apă. Abia putea sta copăcel. Se vede că păgubașul, în desnađejea lui, pusese vina pe puilul cel mic, căci Țiganul de lângă el zise cu scârbă:

„No, Gheorghe! De-acum te prestești!” Eră tatăl copilului care durmea, un bărbat fină, cu mustața groasă, Țancu.

Gheorghea, păgubașul, nu mai zise nimic, ci oftă din adânc.

„Io zic, că numai copilul tău ți l-a luat” zise din nou Țancu, privind spre danciul care sosise cu apa.

Dar Gheorghea, își căutase copilul înainte de-a merge după apă, căci încă de-atunci oblicise paguba. El băgase de seamă că băiatul umblase pe la șerpar, dar cum nu află nimic la el, credea că a pierdut prin miriște cei doi bani de argint.

Gheorghea se mai apropie odată de copil, se răsi încruntat la el, dar nu dădu.

„Așa, cruță-l Gheorghe! Cruță-l și lasă-l să te fure”, îi zise Țancu în batjocură.

În clipa asta sosi cu amiaza lelea Marina, la care lucrau Țiganii. Ea începuse să-și deșerteze dăsații. Să taie făli de mămăligă, în vreme ce Țiganii se mai potoliră. Unii se lăsară pe vine și așteptau cu lăcomie să se înceapă prânzul. Din dăsații Marinei se durigară două mere vâralice, aurii, cu pelița fină. Într-o clipă danciul care aduse apa le prinse pe amândouă, și dintr'unul îmbucă îndată. Dar nu-l mestecă de trei ori și se oprî increment, cu ochii jintă la tatăl său.

„Ce-i mă, drace, nu-i bun măru?”

Copilul îl privea mereu înghețat de spaimă. Gură-i eră plină, din măr rupsese aproape o jumătate. În gură-i erau și cele două bancuțe de argint.

După ce se dădu dracului, Țancu zise:

„Banii-s la el în gură!”

Tatăl copilului, sări de jos, se apropie de danciu.

„Scuipă, fir'ai al dracului, scuip' afară!” îi strigă amenințându-l cu pumnii.

Dar băiatul rămase să privească și mai departe cu spaimă la tatăl său. Toți Țiganii se adunară, zberând, amenințând în jurul micului hoț. Mai ales mama pruncului se părea că vrea să-l sfășie în bucăți.

Dănciucul începuse să plângă desnađăjdut, și din gură-i căzdu, odată cu bucata de măr, și cei doi bani de argint.

Și mama și tatăl, dacă văzură așa, ridicară pumnii să-l îndese pe băiat. Îi ridicau, îi coborau, blăstămând, până de-asupra capului golașului, păreau uneori că vor să-i scoată ochii, în vreme ce ceilalți Țigani strigau mereu:

„Dă-i, dă-i la tâlharul!”

Însă cei doi părinți nici nu-l atinseră pe copil. Se spărgeau în jurul lui, dar nu-l băteau.

„Așa-l înveși hoț, Gheorghe, zise Țancu. Dă-i la păgân!”

Gheorghea se obli deodată, se întoarse spre Țancu cu privirile pline de ură și începuse să-i răgnească:

„Di ce să dau, mă? E al tău?” și întorcându-se spre Dănciuc îi întinse mucul de Țigară pe care-l avea în gură, și-l irigă la buze. Copilul luă căpășelul de Țigară, se mulcomi, deși se vede că nu se poate împacă așa ușor cu pierderea celor două piese de argint. Ofând tot mai rar, se apropie de mâncare, și începuse să se îndoape și el.

Ei înghițeau cu poftă bucături mari, sorbiau cu zgomot din lingurile de lemn. Un fel de miros de duhoț se împrăștia dintre ei.

Lelea Marina putu să adune în grabă masa: secerătorii mâncară repede ca lupii și acum se trântiră pe spate, cu capul în umbra crucilor, și încurând începuse să mănă porcii.

Peste un ceas se sculară; căldura eră par'că și mai năbușitoare, dar secerau cu ruptul și începuse numai decât să se înșirue și secerile să șuere în holdă.

Profunditatea se ridicară secerătorii. Cei mai de aproape veniau din umbra răchitelor de pe marginea văii, unde prânziră și durmiră de-amiazi. Lanurile se împesiră îndată cu oameni, și nu peste mult copilașii începuse să furnice iar între lanuri și fășia arginție.

Văzduhul eră tot așa de neclintit; dar cu cât coboră soarele, aerul se subția parcă, cântecele secerătorilor începuse să răsune tot mai fine, tot mai puternice, și de ici și de colo.

Porumbi sălbatici, turturele, se lăsau, venind despre păduri, în miriști și începeau să ciugulească. Pif-palaca se auzea de undeva răgușită, obosită.

Se apropie ogina, și, în seceră, muncitorii răvneșe mai tare după ogină decât după prânz. E mai răcoare acum, și pot bea rachie. În lanul Marinei cântau cei trei Țigani de părea că au pornit să învingă lumea; cântau cu glasurile lor melodioase, adânci, în vreme ce secerile le umblau tot mai fulgerătoare. Părea că vreau să gate într-o clipă lanul, să treacă prin el. Ei cântau veseli, căci de ogină, îi așteptă o litră de rachiu, la amiazi nici nu s-au atins de el. Cele patru femei nu cântau: secerau cu mult mai repede decât bărbații, păreau cu toții robite de patima acestei munci.

Deodată Gheorghea se oprî, se obli și zise:

„Acum o gură de rachiu ș-o 'mbucătură de pâne!”

Într-o clipă amușiră toate secerile, și sălțând de bucurie, femeile se apropiară repede de clăile de grâu unde le erau bulendrele și copilul cel mic, asemenea gol ca napul. Ele se aplecară, căutară, și una zise:

„Io-te tu, să hiu al” și se dădu ghiavolului.

— Io-te drace!” zise celelalte aplecându-se spre sticla ce le-o arătă ce-a dintăi.

În vremea asta sosiră veseli și bărbații. Dar îndată ce înțeleseră de ce-i vorba, se născu o gălăgie înfiorătoare, se înțeleștară de piept și nu mai puteai auzi decât, tot la al treilea cuvânt: „Rachia, rachia”. Ei se împărțiră — bărbați și femei — în două tabere, se amenințau cu pumnii, parcă vreau să-și scoată ochii, așa zvârleau din mâni.

Deodată toate brațele — și dintr'o tabără și dintr'alta — se ridicară asupra micului golan, care ședea în umbra snopilor, și se uită cu spaimă la Țigani. Sticla cu rachiu fusese lângă el, și în jocurile ce și le făcu singur în dup'amiaza asta, vărsase toată băutura. Copilul se strâmbă, supse buza, și începuse să frimbițe.

„Mă, da ce pricepe el!” zise Tancu, tatăl copilului, și saltându-l în brațe îl sărută cu zgomot pe gură.

Copilul începuse să rădă, luminându-i dinții albi și ochii negri. Mama lui se făcu că-l izbește cu palma, dar copilul nu mai crezuse, ci râse mai departe. Țiganca se plecă și-l pupă și ea pe obraz.

Gheorghea îi zicea mereu:

„Noa, bate-l mă, bate-l și tu acum! Ce bem?” Și iar se mestecau glasurile, și iar se pomenea mereu „rachia”, dar de dănciuc nu se mai apropie nimic ameninșător. Un zimbet ciudat eră pe fețele futurora, decâtorei priveau copilul.

Dela o vreme ei se liniștiră, mâncară pânea, băură apă, și secerară mai departe.

În restimpuri vr'unul privea spre danciu, și i se vedeă pe față acelaș zimbet ciudat: părea un zimbet de dragoste, de satisfacție.

Și, seara, până la lelea Marina unde-i așteptă și rachiul și cină, fiecare din cei șapte țigani voi să ducă un răstimp în brațe pe „ficala” ce le vărsase rachiul.

UITARE

— După Cătălina Nendes. —

Iubiri din alte vremi, năluce,
Și doruri ce m-ați amăgii,
Cu 'ntreg amarul fericirii, —
Plecați din sufletu-mi trudit!

Din cuibul înghețat de-acuma,
Sărmane rândunici, în zbor,
Fugiți, mânate de nădejdea
Unui sălaș mai priitor...

În ceața zilelor mocnite
Se sting trecutele simțiri; —
Și trandafirii din tufișuri,
Și spinii de pe trandafiri,

S-au dus, — și, precum vine noaptea
Pe urma orișicărei veri,
Pe urmă-le 'mi veni uitarea
Ea, cea din urmă din dureri...

Și cade-atât de greu pe toate, —
Că 'n tihna vagilor gândiri,
Nu voi mai ști măcar ce 'nseamnă
Suspiniul unei amintiri!...

ELENA FARAGO

DISOCIAREA MATERIEI

T. L. BLAGA

Prin progresele astronomiei spiritul omului a putut pătrunde în depărtările infinite ale universului. A învățat a cunoaște planetele și sorii și a prins chiar și taina, că ce fel de substanțe licuesc în incandescenții pe corpurile acestea din depărtările uriașe ale spațiului. Distanțele mari nu l'au înfricat, i-a obicinuit a operă cu anii de lumină ca și cu centimetri.

În acelaș timp însă știința a realizat progrese și în domeniul „infinitalui-mic”, în lumea atomilor. Mai înainte — și nu e tocmai mult de atunci — de câteori venea vorba despre atomi, sau despre molecule, adecă grupele de atomi, totdeauna trebuia să se accentueze caracterul curat ipotetic (nedovedit, însă cu toate acestea presupus ca adevărat) al acestor părțile minimale ale materiei. E posibil să fi contribuit la rezerva aceasta și faptul, că noi am moștenit teoria atomilor din evul vechiu, iar despre evul vechiu se știe că toate cunoașterile, toate pătrunderiile în fenomenele științelor naturale și-le câștigă aproape exclusiv în bază de pură judecată. În orice caz însă teoria atomilor așa cum eră cuprindea în sine tot ce știă despre materie din punct de vedere fizical și chimic. Încetul cu încetul s'au ivit prefacerile, tot mai mult și mai mult s'a înfăptuit, a câștigat existența reală, ceea ce mai înainte eră abia numai idee, noțiune. Oamenii nu numai că au izbutit să calculeze iuțeala cu care aleargă moleculele în gaze, dar au ajuns și la valori absolute despre numărul și mărimea acestora. Iată o pildă: pentru greutatea unui atom de hidrogen, a celui mai ușor dintre gaze, s-a aflat un număr, care este egal cu un miligram împărțit cu *unu* înzestrat la dreapta sa cu 21 de zero. În acelaș timp inventarea ultramicroscopului a făcut cu puțință să vedem aglomerații mai mari de molecule astfel încât nu pare a fi ecșchis, că vom putea vedeă în curând chiar și molecule mari.

E întrebarea acum, că oare atomul, căruia i-am atribuit până acum caracterul indivizibilității, despre care am presupus că o fi partea cea mai mică a materiei, e ultima limită, la care cunoașterea noastră e nevoită a se opri? Răspunsul la întrebarea aceasta ne conduce la unul din cele mai interesante capitole ale științelor naturale moderne, la cercetările asupra *electronilor* și asupra *radioactivității*. Mai cu seamă fenomenele radioactive sunt acelea, cari au desvălit fapte ciudate, fapte cari de o vreme încoaci leagă interesul atât al savanților, cât și al laicilor.

Dacă cercetăm istoricul descoperirii radiului constatăm, că descoperirea acestei substanțe miraculoase stă în strânsă legătură cu descoperirea razelor lui Roentgen întâmplată la anul 1895. Însușirile acestor raze, dar mai cu seamă proprietatea lor de a pătrunde prin corpuri, pe cari razele obicinuite solare nu le pot străbate, au determinat pe savanți a cercetă, dacă nu cumva se află astfel de raze și în natură, fără să fie

Războiul din Balcani a produs nemulțumire și indignare nu numai la guvernele europene, cari la început erau de părere, să se menție cu ori ce preț statul quo în peninsula balcanică, ci și între socialiștii internaționali, cari pentru a să protesteze împotriva barbariilor războiului au ținut un mare congres în Basel. La congresul acesta au fost reprezentări socialiștii din toată Europa, prin vre-o 500 de delegați, și singurii Sârbi și-au scuzat telegrafice absența. Chipul nostru arată scena, când delegații intră la ședința de protestare împotriva războiului.

ei nevoiți a le provoca în baza ecșperienței destul de complicate cu tubul lui Roentgen. Își concentraseră atențiunea în deosebi asupra mineralelor nădăduind a află pe unele cu proprietatea de a emite astfel de raze pătrunzătoare. Nu vom înzistă aci asupra metodelor urmate în direcțiua aceasta. Destul, că la anul 1896 *Henri Becquerel* a aflat, că toate mineralele, ce conțin *Uran*, emit raze (natural raze invizibile ca și razele Roentgen), cari străbat prin hârtie și prin foițe mai subțiri de metal. A stabilit chiar și un metod, care permite a măsură puterea de radiațiune „radioactivitatea” cum se zice a diferitelor substanțe, și a le asemăna într’olaltă. Rezultatul cercetărilor a fost, că cu cât conțin mai mult *Uran*, cu atât mineralele dispun de radioactivitate mai mare. Prin urmare *Uranul* trebuiă să fie substanța, dela care emanau „razele *Becquerel*”.

Cercetări minuțioase asupra substanțelor radioactive s’au făcut mai cu seamă în Paris de către soții *Curie*. Doamna *Curie*, care astăzi ocupă catedra de fizică la „*Sorbonne*”, a constatat, că dintre toate substanțele radioactive este una numită „*Pechblend*” din *Ioachimsthal* (Boemia), care dovedește radioactivitate în grad mare. Activitatea aceasta eră mult mai mare, decât ar fi putut permite conținutul de *Uran* al mine-

ralului. Faptul acesta a determinat pe Doamna *Curie* la presupunerea, că în așa zisa „*Pechblend*” trebuie să fie un element nou necunoscut până aci, care ar avea proprietatea de a emite raze radioactive în măsură mai mare, decât *Uranul*. După cercetări îndelungate și de o răbdare ecștremă, elementul acesta nou a și fost descoperit, ba mai mult au fost isolate deodată două elemente nouă de o radioactivitate foarte mare. Elementul aflat mai întâi doamna *Curie* l’a numit în cinstea patriei sale „*Poloniu*”, iar elementul al doilea a căpătat numele de „*Radiu*”. Pe nici unul din aceste două elemente nu l’a putut obține în formă curată, decât în combinațiuni cu săruri. Abia în timpul din urmă i-a succedat doamnei *Curie* a obține radiul ca metal, în stare curată, însă abia în cantitate disparent de mică. Ecștragerea e foarte anevoioasă, de aici prețul fabulos al radiului.

Un preparat de radiu — până astăzi s’au ecștras peste tot abia câțiva grami de săruri de radiu — emite neîncetat raze. O parte a acestor raze este identică cu razele Roentgen. Razele acestea numite *raze-gama* sunt în stare a pătrunde încă prin plăci de fier de 30 cm. de groase. Razele-gama ale radiului și razele-Roentgen se pot asemăna foarte bine cu razele de lumină, mai cu seamă cu razele ultraviolete (și acestea sunt invizibile). Sunt perturbațiuni particulare în *eter*, substanța invizibilă, inponderabilă, răspândită pretutindeni în univers și mai presus de toate ipotetică, cari se propagă cu iuteală enormă. De totului tot diferită de razele-gama este partea cealaltă a razelor emise de către radiu. Razele acestea nu sunt de natură electrică, ci *materiale*, mai bine zis *corpusculare*. Preparatul de radiu emite neconținut un flux de particule infinit de mici materiale, de corpuscule. O parte a acestor raze-corpusculare, *razele-alfa* cum se chiamă, sunt alcătuite din particule, a căror massă e cam de mărimea atomilor obicinuiți. În sfârșit o altă parte, așa numitele *raze-beta* sunt formate din corpuscule, a căror mărime e neasămănat mai mică, decât a atomilor. Corpusculele acestea, cari sunt particulele cele mai mici cunoscute peste tot, au fost botezate *electroni*.

Congresul socialiștilor din Basel împotriva războiului s-a încheiat cu o puternică manifestație împotriva popoarelor războite. Chipul nostru arată cum pe străzile din Basel percurg fetețe îmbrăcate în alb și protestează împotriva războaielor.

William Vincent Astor, băiatul milionarului Astor, care s-a înecat la peirea Titanicului. Tinărul Astor e unul dintre cei mai bogați oameni din lume și a moștenit după tatăl său 425 milioane.

Chiar și numele lor ne spune, că ei sunt atomii electricității și că prin urmare astăzi electricitatea se consideră ca ceva material. Electronii sunt încărcările electrice cele mai mici, a căror existență s'a dovedit. Dimpotrivă particulele *razelor-alfa*, cari încă sunt electrice, sunt atomii gazului numit *helium*, căruia i-s'a dat de urmă mai întâi în soare, înainte de a fi fost aflat pe pământ.

Faptul, că în haosul fenomenelor radioactive s-a stabilit o ordine oarecare, îl datorim mai cu seamă ipotezelor îndrăznețe ale unor fizicieni englezi. Și nu e lipsit de un farmec atunci când observăm, că vederile asupra materiei, a electronilor, etc., desfășurate de către acești savanți – corăspunzător cu temperamentul poporului lor – au căutat să lămurească fenomene recurgând la presupuneri, pe cari alți savanți de alt neam le-ar fi considerat de naive și prea vulgare. Cuvântul, care lămurea bogăția faptelor observate, eră: *disociare*. Părerea, că elementele chimice ar fi niște forme invariabile, neschimbăcioase ale materiei, cari sub nici o împrejurare nu s-ar putea transforma unele în altele, devenise aproape o dogmă a științei, deși unii reprezentanți mai sceptici ai acesteia enunțaseră de atâtea și de-atâtea ori, că intransformabilitatea aceasta nu e ceva absolut, ci e condiționată de experiențele noastre insuficiente. În părerea aceasta înrădăcinată aproape a provocat o spărțură mare teoria disocierii întemeiată de *Rutherford* și *Soddy*.

În înțelesul acestei teorii radiul este un element, care se deosebește de alte elemente prin faptul, că e mai puțin durabil și că e supus la o continuă disociare (despicare, discompunere, diviziune). Disocierea unui atom de radiu se petrece în mod explosiv.

Ruinele cari se nasc din prăbușirea acestui atom sunt electronii *razelor-beta*. Frațiuni mai mărișoare ale atomului sunt *particulele-alfa*, adecă atomii *helium*-lui. Zguduirile, ce le provoacă disocierea în eter, dau naștere *razelor-gama*. Ceea ce rămâne încă în ființă după prăbușirea atomului de radiu este atomul unui element de tot nou, a *emanațiunii de radiu*. Emanațiunea aceasta este un gaz, pe care radiul îl emanează neconținut și are ca și substanța sa mamă proprietatea radio-activității, se disociază prin urmare mai departe prin emisiune de raze. Cele mai apropiate produse ale acestei disocierii sunt substanțe solide, ce se depun ca învălitoare pe obiectele, cari stau în contact cu emanațiunea. Examinările făcute asupra acestei învălitoare radioactive au dovedit, că ea se compune din trei elemente radioactive diferite, cari se formează unul după altul, sau unul din altul: radiu A, radiu B, și radiu C. Disocierea descrisă se continuă însă și mai departe până la radiu G. Cel din urmă membru activ al seriei de disociare este elementul *poloniu* amintit mai la început. Așadară e de înțeles, pentruce obvine poloniu totdeauna împreună cu radiu.

Toate elementele acestea radioactive își au durata lor de viață bine determinată, care servește în acelaș timp ca semn de cunoaștere pentru fiecare element. Durata de viață medie a radiului (timpul în care o anumită cunitate de radiu se disociază la jumătate) face cam *1300 de ani*, față de durata de viață medie a celui mai apropiat descendent al său, a emanațiunii, care face cam *38 zile*. În genere durata de viață a descendenților e incomparabil mai scurtă ca a radiului și e la toate elementele radioactive o mărime constantă, pe care nu o pot influența nici un fel de împrejurări externe.

Ne întrebăm acum, că oare ce se întâmplă cu radiu G, când se disociază. Răspunsul încă nu s-a putut da până acum din simplul motiv, că cantitățile substanțelor erau prea mici, insuficiente pentru a pu-

Harap cu pielea albă e una dintre cele mai mari rarități și tocmai pentru asta Negrii din Africa consideră ca sfânt pe un frate al lor, care are pielea albă. În chipul nostru femeia din mijloc e o neagră cu pielea albă, cea din dreapta ei e sora sa, iar cea din stânga fetița ei. De prezent neagră aceasta albă e în Berlin, la un teatru variete.

Principesa Maria din Belgia, contesă de Flandra, mama regelui Belgiei și sora regelui Carol I. al României. A răposat în 26 Noembrie în Brüssel.

teă operă cu ele la încercări. Se zice, că de un timp încoaci dna Curie ar încercă rezolvirea cu cantități mai mărișoare de poloniu. Fel și fel de motive ponderoase însă ne determină a susține, că produsul final al disocierii radiului ar fi un element neactiv și anume *plumbul*. Între altele e de exemplu faptul, că în mineralele ce conțin radiu, se află totdeauna și plumb și că raportul între cantitatea de radiu și de plumb, ce se află în acelaș timp într'un mineral, e cam acelaș.

Ei bine, dar dacă radiul face parte din elementele »*muritoare*«, cum se face totuș, că elementul acesta rar se află încă pe pământ? Pe lângă bătrâneța de atâtea milioane de ani a pământului ar fi trebuit să dispară demult tot radiul. Așa ar fi să fie, dacă nu s-ar produce neîncetat radiu nou. Părintele radiului este *uranul*, metalul, la care s-a observat mai întâi radioactivitatea. Radiul ce se află pe pământ corăspunde prin urmare unui echilibru între radiul disociat și cel nou născut. Că de unde vine în sfârșit *uranul*, la întrebarea aceasta încă nu s-a putut da până acum un răspuns mulțămitor. E și greu, pentrucă durata de viață a uranului probabil atinge mai multe miliarde de ani.

Afară de seria radiului mai cunoaștem încă alte două serii independente de elemente disociante: seria *Toriu*-lui și a *Actiniu*-lui. Relațiunile de disociare sunt asemenea ca și la radiu. Deja din acestea putem deduce, că deși radioactivitatea se pare a fi o proprietate chiar numai a elementelor radiului, e foarte probabil să avem de aface cu o proprietate generală

a materiei. Elementele obicinuie se deosebesc atunci de cele radioactive numai prin o durată de viață foarte mare, care le face să apară constante. La unele elemente, de exemplu la *caliu*, într'adevăr s-a putut constată o emisiune de raze.

Natural că ar fi de neprețuit, dacă am cunoaște modul, cu care am puteă accelera procesul de disociare al atomilor, proces care în natură se petrece tare încet. E evident doar, că atomul la aparență mort dispune de o energie colosală. La disociarea radiului forțele înmagazinate în atom se liberează numai în parte foarte mică. Toate încercările de până acum spre a accelera procesele de disociare n-au condus însă la nici un rezultat. Dacă ar succeda să se dovedească chiar și numai vr'o urmă de accelerare, am aveă cele mai bune prospecte de a puteă utiliză forțele uriașe din materia brută. Aproximativ s-a și calculat cât de mare e cantitatea de energie, ce s-ar puteă liberă la disocierea atomilor obicinuți, iar numerii obținuți ne arată cât de disparente sunt toate izvoarele de energie cunoscute până aci în raport cu energia intraatomică. De pildă o calculațiune făcută de *Le Bon* arată, că disocierea completă a unei bucățele de aramă de mărimea unui filer ne-ar puteă pune la dispoziție o lucrare de aproape 14 miliarde cal-vapor.

Deși o apreciere de felul acesta pare cam puțin întemeiată, totuș ne arată un lucru: că problema *alchimiei*, visul veacurilor trecute, de a obține aur din metale nenobile, și-ar pierde însemnătatea în momentul, în care ar fi rezolvite, căci aurul câștigat își pierde valoarea în asemănare cu cantitățile uriașe de energie liberate cu ocazia proceselor de disociare.

Vedere din orașul Bombay: Casa orașului. Civilizația engleză, care paralel cu stăpânirea Angliei a străbătut și ea pretutindeni în India, a făcut din unele orașe de pe-aci adevărate orașe moderne europene. Așa e între altele orașul Bombay, pe care-l împodobesc nu numai străzi îngrijite ci și palate cu 3—4 etaje.

Vedere din Ragusa, oraș pe țărmul Dalmației. Ragusa are 7000 până în 8000 locuitori și aparține din 1814 Austriei.

FIORI TÂRZII

Ți-e trupul fără vlagă — atâtea brațe stors-au
Din el fiorul dulce al dragostei dintâiu!
Și buza-i ofilită — o roză, care moare,
Dorind în van un flutur, să-i stea la căpătâiu;
Iar sufletu-o ruină de veche catedrală —
Frânturi de sfinți îngână credința, ce-a sburat...
Îți mai trăesc doar ochii, când apa lor adâncă
Se tulbură la gândul, pe câți i-a îngropat
În undele-i făcute... Stau și privesc oglinda
Lor tristă și 'nghețată și mă 'nfioară-un gând:
De-aș fi trecut în preajma-ți mai înalte, astăzi
Cu-atâția morți alături m-ai așeză plângând...

LIVIU MARIAN

MISTERUL POETULUI

Roman de ANTONIO FOGAZZARO

Trad. din italienește de: D. TOMESCU

— 35 —

XLIV.

Din această clipă, în pasiunea mea a străbătut o nerăbdare aspră și mistuitoare. Nu puteam fi gelos pe nimeni, dar simțiam cum arde în mine neîntrerupt flacăra geloziei. Am făcut, prin urmare, tot ce mi-a stat în putință ca să grăbesc căsătoria și-am stăruit, fără să izbutesc, să înduplec pe soții Steele să primiască planul meu de-a celebra cununia religioasă la Rudesheim și pe cea civilă în Italia. Violet ar fi primit bucuroasă, dar nu-i plăcea să treacă peste dorințele gazduitorilor noștri cari o socotiau ca pe o copilă a lor. Stăruințele ei m-au făcut să renunț, așa că am fixat amândoi cununia în ziua de 25 August, cea mai apropiată dată cu putință din pricina multelor formalități care trebuiau îndeplinite. Iar de aci încolo, am hotărât un singur lucru: la mijlocul lui Octombree să mergem la Roma ca să petrecem acolo cel puțin iarna și să ne așezăm pentru totdeauna, dacă cele câteva luni vor izbuti să ne lege de Roma. Dela 25 August însă, și

până la mijlocul lui Octombree, planurile noastre erau cu desăvârșire nesigure. Violet mi-a pomenit odată de Pădurea Neagră și mi-a vorbit de-o casuță singuratică așezată pe povârnișuri ondulate în preajma Dunării albastre.

Eu i-am propus Venetia, și ea a primit numai decât, nu numai ca să-mi facă mie plăcere, dar, a mărturisit ea, și dintr'un motiv de cochetărie, pentru că la Venetia, mulțumită gondolelor, n-am să observ așa de mult infirmitatea ei. A mai adăugat apoi, că s-ar simți fericită să stea cu mine la Venetia, că altfel i-ar fi groază să se ducă acolo, atât eră de ciudată impresia pe care i-o lăsase orașul acesta. Nu vru să-mi dea nici o lămurire mai mult, ci-și răzimă numai capul de umărul meu șoptindu-mi că la Venetia are să-mi spună totul. De multeori, după moartea ei, aducându-mi aminte de ceea ce-am încercat eu atunci, când i-am auzit vorbele și i-am simțit suflarea pe umărul meu, am gândit că Dumnezeu, despărțindu-ne așa repede, a vrut să ne scutească de orbirea unei pasiuni prea puternice care ne-ar fi cutropit așa de mult, încât în inimile noastre n-ar mai fi rămas loc pentru nici o altă ființă omenească, și poate că nici pentru El.

Dar cine poate ști dacă pasiunea noastră ar fi fost într'adevăr chiar așa, dacă, după violența celor dintâi avânturi, soția mea n-ar fi știut să mă îndrepte, încet, fără să bag de seamă, spre o altă lume de simțiri, spre o lume mai superioară?

Bătaia de joc de cele sfinte ale unui om e nepotrivit la neamuri cu pretenții de cultură și civilizație și ori cât am fi de dușmani cuiva, bunul simț ne pretinde, ca de obiceiurile, religia și credințele lui să nu ne atingem. Nu așa au făcut însă aliații din războiul balcanic, cari de multe ori au căutat să batjocurească în fel și chip pe prizonierii turci. Chipul nostru arată tocmai o scenă, în care un soldat bulgar face cruce pe fesul unui soldat turc. Soldatul dela spate e grec.

Pe mine care, simțindu-i numai suflarea pe fruntea mea mi s-a lăsat ca un vâl dinaintea ochilor și, totuși nu mai eram același dela Heidelberg, când îi sărutasem părul ei cald și plin de mirezme cu o dragoste așa de religioasă și așa de liniștită. Cât de ticăloși suntem noi, oamenii! Întruna schimbători. Ceasurile de seară ne incovoiaie spre pământ, iar cele de dimineață ne înalță spre cer, niciodată nu suntem în stare să iubim și să vrem la fel o zi întreagă, numai o zi, orice-ar zice limba noastră lăudăroasă. Trebuie să recunoaștem însă, că dacă de cele mai multeori nu știm cauza orbirii spiritului nostru, câteodată, dimpotrivă, noi găsim această cauză într'o umbră de suferință pe care-am primit-o bucuroși în gândurile noastre, fie chiar și numai o singură clipă.

Întotdeauna iubisem pe Violet cu întreaga mea ființă; dar dacă în clipa asta simțurile mele cele mai înalte amuțiseră, și dacă eram dominat de-o înfrigurare care-mi alungă somnul și-mi fărâmă liniștea, pricina, fără îndoială, trebuia s-o caut în această nedreaptă mișcare de gelozie. E drept că spusese Violetei, „iartă-mă“ și știu că iertarea purifică, dar Violet, în această privință, se arătase prea umilă și nu voise se găsească vre-un lucru care se trebuia să fie iertat.

Vorbind cu soții Steele despre călătoria noastră de nuntă, le-a spus că ei îi pare rău că pleacă din Germania, fără să fi văzut Colonia. Numai decât, dl Steele ne și propuse o excursie, ceia ce nu-mi plăcu de loc, pentru că totul îmi era indiferent în afară de Violet, și-mi părea să pierd, chiar și numai două zile, ceasurile fericite pe care mă deprinsesem să le petrec numai cu ea. Violet însă, dimpotrivă, primi această idee cu bucurie, iar eu m-am simțit fericit că pot să-i jertfesc cea mai aleasă plăcere a mea.

XLV.

Printre amintirile mele mai plăcute, găsesc acum pe aceea a necunoscutei, de-o frumusețe atât de ciudată, care s-a suit pe vaporul nostru la Bonn. Nu mai mi-duc aminte de fața ei; da, de sigur, eră peste putință să nu-i admiri farmecul seducător, ochii ei mari, limpezi, expresivi și plini de voluptate. Cum puținii călători, între cari și soții Steele, se aflau în cabine, iar pe punte nu mai eră decât Violet și cu mine, frumoasa necunoscută începui să mă privească întocmai ca pe o pradă sau ca pe o jucărie a ei, și și mai stăruitor pe urmă, când a înțeles, cred eu, cam ce legături erau între mine și între tovarășa mea. E întâia și cea din urmă oră când am văzut pe Violet mușcată de gelozie. Se chinuia și râdea în același timp, tremurând toată; râdea de ea însăși, râdea de disprețul ei pentru această doamnă și se grăbiă să spună că ea nu se teme deloc de mine, dar că o supără atâta îndrăzneală din partea acestei femei; râdea și de atitudinea de mândrie și de sfidare pe care ea însăși o luase fără să vrea. Pentru mine, gelozia aceasta eră așa de nouă și așa de plăcută încât mă învăluia ca într'un fel de beție, prefăcându-mă rând pe rând că nu observ frumusețea și e-

În orașele mari, în cari sunt zeci de mii de muncitori și cvartierele sunt mai scumpe și de cât mâncarea, mai ales acum pe timp de iarnă, bieții muncitori cu familii se înghesuiesc prin odaite scunde și dorm cu primejdia vieții câte 4-5 într'un pat. Poliția adeseori caută după astfel de locuri infecte și cearcă să le vină în ajutor nenorociților. Chipul nostru arată o astfel de odaie, în care pe un pat dorm patru înși, iar capul familiei pe o canapea, la perete.

leganța necunoscutei, sau, dimpotrivă, căutând să i le laud. Violet a observat repede această tactică a mea și am început amândoi să râdem din toată inima până când în fața noastră, printre negurile orizontului și ale apei, în mijlocul ținutului neted și gol, răsăriră deodată uriașele turnuri ale catedralei din Colonia.

La Colonia, am petrecut o zi și jumătate. Dacă vreodată, prietina mea, te vei duce să vizitezi sfânta Colonie, cu străzile ei întoarse în formă de semilună, du-te atunci și în fantasticul Sf. Gedeon și roagă-te pentru aceea care-a fost acolo așa de veselă și așa de fericită și care și-a bătut joc cu atâta haz de un frate ridicul sculptat așezat la intrare, încât mai pe urmă a fost cuprinsă de remușcări. Du-te și în mănăstirea Sf. Petru, așa de neagră împrejurul grădinuții așa de verzi, și culege o floare de acolo în amintirea ușurării pe care-a încercat-o Violet în liniștea aceea neprihănită, după cutremurul de groază pe care i-l pricinuiseră cumplitul Rubens din biserică. Du-te însfârșit și la Muzeu, și privește într'o sală din rândul de jos mânilor spirituale ale unei Madone de Guilom din Colonia; du-te, și vei putea atunci să spui că ai văzut mânilor Violetei. Doamna Steele susține că aceeași asemănare există și la chip, dar chipul idealist al pictorului vechiu eră mult mai dulce, mai blând și mai mistic; eră un gen de frumusețe deosebit de acela al Violetei, — o frumusețe plină de gândire modernă și de sentiment ascuns.

„Eu găsesc — a zis dl Steele — că această Madonă nu seamănă deloc cu miss Yves, dar că are același glas“.

Întorcându-ne dela Colonia, ne-am oprit la Königswinter, ca să ne suim, în scăpătatul soarelui, la Drachenburg. Soții Steele gesticulau mereu și-și țipau entuziasmul lor pentru castelul splendid și bizar, cu număroasele lui fațade, făcute toate numai din piramide, din turnuri, scări, balcoane, sculpturi de marmură și de bronz, și din versuri cari vorbeau soarelui, vântului și Rinului adânc a cărui curbă se pierde la o-

rizont; înfârșit, o viziune a antichității însuflețită de o simțire modernă, aruncată de un mare poet al pietrii pe această înaltă singurătate, la două sute de metri de-asupra fluviului. Violet eră mută, înlemnită de admirație. S-a așezat lângă intrarea fațadei opusă Rinului, lăsându-și privirile să alunece peste culmile verzi din apropiere care se ridică la spatele lui Drachenfels, și-a spus că deocamdată ea n-ar mai putea să admire nimic și că deci renunță să se mai urce pe vârful unde se găsesc ruinele vechiului castel. Stăruia însă să mă duc eu. Soții Steele, cari mai văzuseră aceste ruine, hotărîră să rămână cu ea. Paul se duse să cerceteze mai deaproape animalele de bronz care decorează terasa exterioară, iar dna Emma se apucă să copieze inscripția care se poate ceti pe fațada dinspre nord-vest a castelului. Când m-am îndepărtat eu, Violet eră singură. Lângă ea, pe prag, stătea scris în mozaic:

Geh' hin, geh' aus
Bleib Freund dem Haus.

(Intră și eși
Rămâi amic al casei).

„Bleib Freund!“ zise ea, tinzându-mi mâna cu un zimbet.

Îi făcui semn că nu, fără să vorbesc; nu-mi plăcea cuvântul acesta așa de rece, *amic*. Ea m-a înțeles, n-a mai zimit și mi-a primit refuzul tinzându-mi mâna cealaltă. I-am ținut o clipă mâinile; când i le-am lăsat, mi-a zis încet:

„Am presimțiri rele“.

Am tresărit; și eu aveam de când cu plimbarea noastră la Assmannhausen, dar le goniam ca pe niște gânduri nebune. Dacă Violet mi se părea mai palidă și mai slăbită, căutam să mă încredințez că asta e din pricina prea multelor zbuciumări și nu voiam să-mi mărturisesc că în fiecare dimineață, ducându-mă la ea, muriam de frică să n-o găsesc bolnavă. Am întrebat-o atunci dacă se simte rău și n-am vrut să mai mă sui la *Drachenfels*.

Ea însă a stăruit să mă duc; ar fi avut prea multe regrete, dacă, din pricina ei, n-aș fi putut să văd această priveliște minunată.

Cred că nu mi-au trebuit mai mult de cincisprezece până la douăzeci de minute dela Drachenburg până sus în vârf.

Nutrire forțată a unui șarpe uriaș într'o grădină zoologică. Șerpii aceștia ajunși odată în robie, refuză să mănace câte 6—8 luni, așa că de multe ori trebuie stăpânul să se îngrijască de o nutriție forțată a lor. Aci se vede un astfel de șarpe uriaș, ținut de 9 oameni, iar unul îi bagă mâncarea.

Nu știu ce petrecere eră în ziua aceea pe Drachenfels; am văzut suind și coborând o mulțime de oameni, unii călări, alții pe jos, doamne, soldați și studenți din Bonn cu caschete multicolore.

Am trecut hanul dela *Terassă*, plin de larmă și de bețivi, am atins partea extremă a muntelui, am cules dintre stânci o floare pentru Violet, și, aruncând o privire distrată peste culmile pleșuve și peste văi, am scoborit în grabă, dorind să mă depărtez cât mai repede de această sinistă singurătate și să-mi revăd logodnica.

Nu departe de intrarea în Drachenburg, am întâlnit pe dl Steele, zâmbia încurcat și mă întrebă cu o grabă bătătoare la ochi de impresiile mele. M'am uitat bine la el: eră palid. Mi-a cetit bănuiala din ochii mei și-a făcut un gest ca și cum ar fi vrut să mă stăpânească.

„Doamne! — am țipat eu. — Ce s'a întâmplat?“

El m'a apucat de braț repetând:

„Nimic, nu e nimic, fii pe pace“.

M'am smuncit din mâinile lui și-am luat'o la fugă spre locul unde lăsasem pe Violet.

Ea însă nu mai eră acolo. Nu eră nimeni. M'am uitat buimăcit în toate părțile.

„Ascultă!“ — strigă Steele, care se luase după mine. N'am stat să-l ascult și-am încunjurat repede castelul. De cealaltă parte, înaintea fațadei dinspre Rin, am găsit înfârșit pe Violet și m'am oprit numai decât, cu răsuflarea tăiată, ca un om lovit drept în inimă.

Eră în picioare și nu părea deloc că suferă. Vorbiă, cu spatele spre mine, cu un tânăr pe care nu îl cunoșteam. Doamna Steele stătea lângă ei. Văzându-mă, a venit spre mine vrând să mă opriască. Violet vorbiă cu vehemență necunoscutului care o ascultă, stând la patru pași depărtare, cu pălăria în mână, cu fruntea ridicată semeț și acoperită de mânie.

Am ghicit numai decât că asta trebuie să fie omul din Wetzlar. Mă văzui și el și ghici, de sigur, cine sunt.

Violet, la fulgerarea la care-i trecui prin ochi, înțelese totul și se întoarse spre mine.

„Iată-l — zise ea; apoi zimbă și adăogă: vino!“ — chemându-mă pe nume cu o privire așa de duioasă și așa de dulce, încât îmi pieri toată gelozia și într'o clipeală am și fost alături de ea.

„O cunoștință din Nürimberg“, îmi zise ea atunci.

„Domnul... — și-mi pronunță numele meu, adăogând: Logodnicul meu“.

În acelaș timp, îmi apucă brațul, se răzimi de el și salută pe tânăr, fără să-i întindă mâna, zicând:

„Adio, domnule, și vă doresc izhândă.“

Am crezut că o să dea vreun răspuns Violet și eram gata să-l întâmpin. Dar s'a stăpânit. A făcut, fără să vorbiască, un salut ecsagerat, plin de ironie, și-a plecat cu pași mari, ajutându-și pălăria pe care-o ținea în mână. Violet mă duse de cealaltă parte a castelului strângându-mi brațul cu putere. Soții Steele, neștiind ce să mai facă și ce să mai zică, ne lăsară singuri. Simțiam cum mă doboară atâta emoție. Nu mai eram în stare să rostesc nici un cuvânt și nu puteam să răspund

decât prin apăsarea brațului meu la fiecare strângere a Violetei.

„Dragă, dragă,” îmi zise ea duios, cu vocea scăzută, pironindu-și ochii neliniștiți în ochii mei, — cât te iubesc, cât te iubesc! Știi tu că ești totul pentru mine? Eu n'aș mai putea acum să renunț la tine și nu-mi pot da seama cum de-am putut să mă 'npotrivesc atâta vreme. Ai suferit tu? Spune, mai suferi? Nu vreau să suferi. Eu sânt tu.

I-am răspuns că sunt adânc mișcat, dar că nu mai sufăr știind cât sunt de iubit. Simțeam că vocea mi-e schimbată. Mă siliam s'o fac naturală și nu izbutiam de loc. Am adăogat apoi că mi-e teamă ca nu cumva această sguduire să-i facă rău.

„O, nu! — zise ea. Sânt foarte bine, foarte bine, te rog să mă crezi.”

Trebuie să fi fost orb și prostit în clipa aceea de de n'am băgat de seamă silințele eroice pe care le desfășură ea ca să stea în picioare și ca să-mi ascundă adevărata ei stare. La câțiva pași de Königswinter, s'a oprit în loc și mi-a arătat soarele care asfinția între plopii din insulă, pe un cer rece de iarnă.

„Cum se simte nordul!” — zise ea, și cât sunt de fericită că vezi și tu această țară!

Abia apucă însă să rostiască aceste cuvinte, și-și pierdă simțirea. Ar fi căzut jos, dacă n'aș fi strâns-o bine, în brațele mele.

XLVI.

Urmă un acces de nervi, care ținū aproape toată noaptea, și fu îngrijită de un medic, de doamna Emma și de-o fiică a hotelierului. Eu veghiam în camera vecină.

Medicul voia să plece, dar îl rugai foarte mult să rămână până la miezul nopții. La miezul nopții plecă zimbînd de spaima și de îngrijorarea mea, și, aprinzându-și pipa, repetă:

„Eu cunosc, eu cunosc, cunosc bine, nu văd nimic periculos aici, nimic periculos.”

Spre ziuă, Violet se mai liniști puțin. Doamna Emma ieși din cameră și veni să-mi spună că miss Yves vrea să plece negreșit, chiar cu cel dintâi tren.

„Și dvoastră nu v-ați împotrivit?” întrebai eu.

Doamna tăcū, și înțelesei din tăcerea ei că nu se împotrivise și că-și aveā motivele ei personale, pe care nu îndrăzniā să le spună.

„Eu cred c'ar fi mai bine așa — zise ea într'un târziu — și cred că Violet are să fie în stare să ție la drum.”

Cunoșteam pe dna Emma ca pe o femeie inteligentă și înțeleaptă, și-mi plecai capul sub dureroasa povară a motivelor ei secrete.

După o jumătate de ceas Violet trimise să mă cheme. O găsi zdrobotită de bolnavă, dar stătea în picioare, hotărâtă și gata să plece. Cercând s-o abat dela hotărîrea ei, îmi răspunse, că ea se socotește chiar de acum ca nevastă a mea și că are să mi se supue în toate, dar că acum mă roagă să fac așa cum zice ea. Făcū apoi semn cu ochiul doamnei Steele, care eși

numai decât. Înțelesei că vrea să-mi istorisească întâmplarea din *Drachenburg* și o rugai să tacă, să stea liniștită, să nu-mi spună nimic; ea mă cuprinse în brațe, ascunzându-și fața la sinul meu, și după o îndelungă tăcere, îmi zise încet, cu glasul înăbușit:

„Te rog, te rog să mergem, să plecăm de aici.”

După un drum de câteva ceasuri, sosirăm, destul de bine, la Rudesheim. În timpul călătoriei n'am vorbit deloc despre cele întâmplare în ajun, și, ajunși acasă, Violet se culcă în pat, în urma rugămintilor noastre stăruitoare.

Dimineața următoare, foarte de vreme, primii dela ea aceste rânduri:

„Dragă,

„Ieri, la Königswinter, când am rămas singură cu tine, aș fi vrut să-ți spun totul, dar ai văzut bine că n'am putut; n'am putut decât doar să te strâng în brațele mele, pentru că tu ești puterea și viața mea și aveam nevoie de sprijinul tău. M-am gândit o clipă, c'aș putea să rog pe Emma să-ți vorbească, fiindcă ea știe aproape totul, dar mi-am zis apoi, că între noi doi nu trebuie să se amestece nimeni, și că eu singură trebuie să-ți vorbesc.

„Tu știi, cum și de ce am încetat să-l mai iubesc: acum, el vrea să-l iubesc din nou și vrea să-i fiu soție. Nu credeam că iubirea poate să renască în chipul acesta, pentru că a fost o clipă când nici el nu m-a mai iubit, deși acum tăgăduște. El cunoaște pe Emma, care câțva timp i-a fost prietena căreia-i destăinuia totul; găsindu-ne împreună la *Drachenburg*, dori să fie și ea de față la rugămintile lui pline de patimă. Eu l-am îndepărtat și m-am împotrivit din toate puterile mele, cu o groază și c-o scârbă care l-au jignit. M-a amenințat c-o să-ți ceară o întâlnire, crezând că în chipul acesta va obține ruptura căsătoriei noastre, deși i-am spus că tu știi totul; m-a amenințat atunci, că dacă nu va izbuti să mă ia de soție, are să se ucidă.

„Eu nu pot face altceva, decât să mă agăț de tine și să mă adăpostesc la sânul tău; spune-mi, te rog, că nimeni în lumea asta nu va putea să ne despartă.

„Nu vreau să-i vorbești, și nici nu vreau să-l vezi. Nu că mă tem, că el ți-ar putea spune mai mult decât ți-am spus eu, dar simt că el are dreptate când spune că l-am iubit, căt pareā de nesecatā iubirea mea, că eu însumi o credeam nefârșită, și căt de dureros e să fiu și eu ca cealaltă, cari pot să iubească de două ori. Nu, el e foarte vinovat față de mine, și n-are drept să se plângă, dacă acum te iubesc pe tine; dar toți aceia, cari au credință în noblețea sufletului omnesc, au dreptul să se plângă, și însuți tu, ascultând lucrul acesta din gura lui, va trebui să-ți pleci fruntea. Acum însă n-aș vrea cu nici un chip, ca tu să-ți pleci fruntea înaintea lui, din pricina mea!

„Nu vreau să mai mă gândesc la el și nici la amenințarea lui cu sinuciderea; i-am spus că asta ar fi o mișelie murdară din partea lui, și cred că-i deajuns: altă îndatorire nu pot aveā față de el. Acum, nu mai

doresc altceva decât să fiu a ta, pentru totdeauna a ta, și cât se poate de curând; apoi, să mergem undeva, departe, ori unde vei vrea tu, numai să fie departe, foarte departe.

„S-au făcut orele nouă; cu soții Steele am și vorbit în ceea ce privește grăbirea căsătoriei; Paul este un prieten bun, zelos și devotat, și, din fericire, se găsește în foarte bune legături cu episcopul din Magonza. Vom rândui noi totul“.

Am spus aiurea, că prietenii noștri nu erau de părere, ca la Rüdeshheim să facem numai cununia religioasă, iar pe cea civilă s-o facem în Italia. Pregătirile pentru cununia civilă erau foarte înaintate, dar încă nu erau sfârșite, și starea Violetei nu eră așa fel, încât dl Steele îmi zise:

„Acum, totul e pe viață și pe moarte“ și plecă numai decât la Magonza.

Eram atunci în ziua de Marți, și cea dintâi înștiințare de nuntă, atât la Rüdeshheim cât și în Italia, trebuia să se facă în Dumineca următoare. Nu știu în ce chip, a izbutit prietenul Steele să înduplece pe episcop; a fost, în sfârșit, un schimb de telegrame între Magonza și Roma, și Vineri, la amiază, a sosit scutirea de orice formalități, pe care însuși Paul a adus-o la Rüdeshheim. Ne aflam în salonul din vila sa, când iată-l că intră. Violet îi ceti numai decât pe față, că primisem scutirea și că peste câteva ceasuri are să-mi fie soție; se făcu palidă, foarte palidă și-și strânse mâinile pe piept. Mulțumii prietenului Steele printr-o îmbrățișare tăcută.

„Să fiți veșnic tot așa de fericiți, zise doamna Emma, îmbrățișând pe Violet.

— Sărmana mea mamă — murmură Violet suspinând — sărmanul meu tată!

— Sunt aici cu tine, — îi răspunse prietina ei, adânc înduioșată. — Nu-i vedem, dar sunt aici ca să te binecuvinteze și să te încredințeze soțului tău“.

Violet îmi întinse o mână, iar cu cealaltă își acoperi ochii.

„Eu te primesc dela dumnealor — zisei eu, strângându-i mâna. — Eu văd în ei pe părinții tăi...“

Nu putui să urmez mai departe. Atunci, ea veni lângă mine cu o înfățișare așa de duioasă, îmi puse mâinile pe umeri și-mi șopti la ureche:

„Da, scumpul meu, și tatăl tău și mama ta sunt aici. Îi iubesc atât de mult“.

Eșii împreună cu Steele, ca să ne înțelegem cu preotul în privința cununii. Mă aflam atunci sub povara unei preocupări foarte serioase. Primisem de dimineața o scrisoare dela el, dată din Bingen; erau numai două rânduri, în care-mi cerea o întrevedere pentru a doua zi. Violetei nu-i spusese nimic; lui Steele însă trebui să-i vorbesc acum, fiindcă amândoi trebuia să stăruim de preot ca să officieze cununia la miezul nopții, în cea mai desăvârșită taină. Omul acela se află la un sfert de ceas de Rüdeshheim, primă fără îndoială informații, și știe Dumnezeu ce-ar fi fost în stare să facă, dacă ar fi izbutit să afle ceea ce se pregătește.

Preotul se încredință foarte repede, că aceleași motive, grave, în virtutea cărora primisem scutirea, cereau acum ca cununia să aibe loc la orele două de dimineața.

În chipul acesta, după săvârșirea cununii, puteam trece dela biserică la gară, ca să putem apuca trenul de sud la ora trei, și să mergem apoi până la Triberg, sau poate, deocamdată, numai până la Stuttgart.

Împărtaşind acest plan și doamnelor, dna Emma rămase foarte uimită; nu putea deloc să-i intre în cap, cum de-am ales o oră atât de nepotrivită și atât de romantică. Pentru ce adecă să nu plecăm cu trenul de amiază și să facem cununia la nouă sau la zece? Unde mai pui, că în cazul acesta Violet nici n-ar putea să-și îmbrace rochia-i albă de mireasă, și ar fi nevoită prin urmare să meargă înaintea altarului în toaletă de drum?

Îi răspunsei că prefer să călătorim noaptea, numai ca să putem fi scutiți de soare și de praf, cel puțin pentru câteva ceasuri. Violet zîmbi. Vedeam bine, că și ea, în adâncul sufletului ei, găsi cam ciudată aceeași idee a mea, dar îi eră de-ajuns faptul, că ideea vine dela mine, pentru ca ea s-o primească și s-o apere.

În timpul ăsta, tremuram de teamă, ca nu cumva să observe semnele pe care Steele le făcea soției sale, căutând s-o potolească. Din fericire însă nu se întâmplă nimic.

„Vino încoaci și privește — îmi zise dna Emma — om barbar și crud ce ești“.

Ea mă duse în camera de alături și-mi arătă rochia albă și elegantă a miresei mele, întinsă pe un pat, lângă doi pantofiori de mătasă. Mi se părură, atunci, c-am fost târât cu sila în intimitatea frumoasei mirese, care încurând trebuia să-mi aparțină cu totul, și simții cum un fior de plăcere îmi cutreeră întreaga ființă. Violet, poate, se gândi și ea la acelaș lucru, fiindcă i se înroși toată fața.

Mă despărții îngrabă și alergai numai decât la hotelul Krass, unde aveam nevoie de câteva ceasuri ca să-mi rânduesc afacerile mele personale. Scrisei o groază de scrisori la rude și la prieteni, vestindu-le, *ex abrupto*, căsătoria mea. Aveam de gând să le pun la postă în ziua următoare, la Triberg sau la Stuttgart, deși-mi părea peste putință, ca ziua a doua, să mai mă pot gândi la altceva, decât la fericire și la iubire.

Scrisei deasemeni și fratelui meu, fiindcă gândul, de-a duce la altar o umbră de năcaz împotriva lui, mă făcea să mă cutremur. Îi făcui o scrisoare scurtă, dar plină de iubire, și adăogai și câteva cuvinte pentru cumnata mea. Credeam, la început, că aceste cuvinte au să mă coste mult. Dar nu fu așa; după ce le scrisesei, eram foarte fericit și simțiam în mine spiritul generos al Violetei, ca și cum noi amândoi n-am fi fost decât o singură ființă.

Se înnoptase bine, când am început să scriu o întreagă listă de nume și de adrese, pe care trebuia s-o las amicului Steele pentru învitările oficiale, care trebuiau tipărite și expediate mai târziu. Ridicându-mi câteodată capul, ca să-mi reamintesc vreun nume ju-

mătate uitat, vedeam dela fereastră luminile din Bingen, și numai decât îmi răsări înaintea icoana omului care voia să-mi vorbească. Doamne, eu știam ceea ce ar fi voit el să-mi spună, și numai gândul de a-l auzi, îmi insuflă o mânie și o răzvrătire grozavă.

De ce mai stăruia el? Avea de gând, poate, să recucerească pe Violet cu forța, cu sila? Credea oare că are acest drept? Și apoi, eră până într'atâta de nebun, încât să vină la mine și să mi-o spună?

Astfel mă gândiam în mine și căutam să ghicesc cam unde ar fi putut să fie în clipa aceea. Se plimbă, poate, pe sub luminile acelea depărtate, sau poate veghea sub ferestrele mele, sau poate că șpionă însăși locuința Violetei? Inima-mi începea atunci să zvâcnească de mânie. Apoi, îmi dojeniam închipuirea, mă linișteam și mă apucam din nou de scris. Pe la unsprezece, îmi trimisei bagajul la gară și părăsii hotelul.

Eră o noapte fără stele și fără lună, și pe străzile liniștite din Rüdeshheim se coborâse atâta întunec, încât îmi eră peste puțină să văd dacă cineva mergea înaintea sau în urma mea. Din când în când, mă opriam instinctiv în loc, și ascultam cu luare aminte. Nici un glas și nici un pas de om; auzii numai zgomotul unui tren de pe țărmul stâng, și mă gândii la trenul care adusesese pe Violet, atunci când eu stăteam, tremurând, cu lumina la fereastră.

„Dvoastră sunteți un adevărat poet — îmi zise doamna Emma, când intrai. — Nici nu v'ați gândit să vă găsiți un martor“.

Mă lovii peste frunte: eră adevărat! Sau, mai bine zis, mă gândisem la lucrul acesta și mi-alesesem ca martor pe cavalerescul domn Andrei Grossmann din Wiesbaden, vechiul meu profesor în Italia, care se reîntorsese în țara sa după anul 1866, dar în învălmășala aceea de lucruri îmi uitasem de dânsul cu desăvârșire. Trebuie să fi avut, de sigur, o înfățișare foarte desnădăjduită, pentrucă doamna se grăbi numai decât să-mi spună, râzând, că de lucrul acesta avusese grijă soțul dumneaei, adecă martorul Violetei, care și plecase de-o jumătate de ceas, ca să-și treziască vreun prietin din somn și să-i dee în seamă această sarcină.

Stând astfel de vorbă, o ușă se deschise încet, foarte încet, și în pervazul ei răsări Violet îmbrăcată în rochia-i albă de mireasă, pe care o văzusem cu puțin mai înainte.

„Cel puțin s-o vedeți! — zise doamna Emma. — Haide, uitați-vă bine la ea; eu mă duc acum să pregătesc oleacă de cină“.

Zicând așa, ne părăsi, iar eu îmi întinsei brațele spre mireasa mea.

„Îți place ție — șopti ușor la sânu-mi — să mă vezi îmbrăcată așa? Toți își văd miresele lor așa; am vrut să mă vezi și tu tot așa“.

Își ridică fața zâmbind, o față sfielnică și luminoasă. Apoi și-o plecă din nou și zise cu glas încet:

„Sunt vrednică s-o port?“

Nu-i răspunsei nici un cuvânt; dar înțelese destul de bine răspunsul meu.

„E cea din urmă oară — reluă ea după un răstimp de tăcere — e cea din urmă oră când mai stăm singuri ca logodiți. O! ce frică mi-a fost c-am să mor mai înainte! Știi ce-am scris mai adineaori?“

Avu o zbuclire de răs argintiu, îmi puse mâinile pe umeri și-și lipi gura de urechea mea:

„Mi-am făcut testamentul“ — zise ea. Se depărtă apoi de mine, mă privi drept în ochi și adăogă râzând:

„Știi, că ție nu-ți las nimic?“

Apoi se făcu deodată serioasă, îmi cuprinse capul cu amândouă mâinile și mă sărută c-o pornire pătimasă.

„Doamne! — esclamă ea. — Când mă gândesc că ți-am rezistat atâta timp!“

Îi spusei atunci, că și eu îmi făcusem testamentul, poate chiar în aceeaș clipă cu ea.

„Ah — zise ea — dacă ar vreă Dumnezeu să murim împreună! N-am curajul să-l rog, ca să mor eu mai întâi, fiindcă tu ai suferi atunci prea mult.“

— Facă-se voia lui — zisei eu.

— Da, da, facă-se voia lui, dar dacă eu am să mor înaintea ta, tu nu trebuie să te întristezi, ci trebuie să fii sigur că eu sunt vecinic, vecinic cu tine. Cu Dumnezeu și cu tine.“

Auzirăm glasuri și pași în grădină; Violet se retrase.

Eră Paul Steele împreună cu martorul meu, pe care nu-l văzusem niciodată, și nici măcar nu-i auzisem de nume. Paul avea înfățișarea omului, care-a izbutit să joace cuiva o festă frumoasă și care se bucură; celalalt, o figură gotică, gătit cu vestă și cravată albă, cu un guler cât toate zilele la gât, cu două aripi de frac la spate, și c-o pălărie enormă în cap, avea aerul că visează mereu și-mi făcea două sau trei închinăciuni respectuoase și pline de smerenie, ca și cum eu aș fi fost împăratul Chinei.

„A, sunteți aici! — făcu Steele. — Trecând pe la hotel Krass, mi s-a părut că văd o umbră întrând în strădița dintre grădină și hotel și am crezut că sunteți dvoastră.“ Această umbră din preajma hotelului mă impresionă într'un chip cu totul neplăcut.

— Oh — zise Steele — trebuie să fi fost vreun strein romantic.“

Îmi prezentă apoi pe celalalt domn, și, nerăbdător de a-l arată îmbrăcat în costumul acela, alergă să-și cheme soția, care, nici una, nici două, pufni de răs în fața bietului om. Veni numai decât și Violet; nici ea însă și nici eu n-aveam poftă de răs, cu toate semnele și cu toate strămbăturile amicului Paul. La miezul nopții fuserăm poftiți la cină, spre marea uimire a dlui Bröhl, martorul meu, care-și luă inima în dinți și mă întrebă, așa în taină, dacă într'adevăr avea să aibe loc vreă cununie, sau eră numai o glumă cu șic a bunului său prieten.

— sfârșitul urmează —

FLORI DE-O ZI

Premiile „Cosinzenii“.

Luni seara, în 16 l. c., s'au sortat, după cum anunțasem în numărul trecut al revistei noastre, cele 20 de premii pe cari „Cosinzeana“ le va trimite cadou de Crăciun abonaților săi, care au plătit pe anul acesta deodată întreg abonamentul. Sortarea s'a făcut în fața unei comisii, din care au făcut parte următorii domni din Orăștie: Dr. Octavian Sglimbea, director al „Ardelenii“; Dr. Enea Papiu, avocat al „Ardelenii“; Dr. Const. Sotir, protonotar; Dr. Romul Boca, avocat; Dr. Sever Orbonaș, avocat și Emil Lupea, funcționar la „Ardeleana“.

Premiile le-au câștigat următorii abonați ai revistei noastre: Ioan Herța, Veresegyháza; Aurora Dr. Dobo, Orăștie; Miți I. Russu, Magyarbodza; Dr. Nestor Oprean, Sânmiclăușul-mare; Aurel Papiu, Sa St. Paul Min (America); George Hulpusiu, Alamor; Pavel Savulovici, Sibova; Dr. Ioan Demian, Sânmiclăușul-mare; Marioara F. Reu, Középborgó; Titu Domșia, Béghosszupatak; George Cețiu, Nagycég; Eugenia F. Doboșu, Seliste; Silviu Filip, Köröscsente; Cornel Galdău, Aranyos-Ponor; Dr. Cornel Nyes, Beiuș; Felicia Albini, Zlagna; Alecsandru Martin, Blaj; Dr. Vasile Meșter, Felsővisó; Andrei Meda, Valeadeni; și Lucia Moșoiu, Bran.

Domnii Dr. Octavian Sglimbea și Dr. Enea Papiu apreciind șinta noastră de a răspândi și astfel scrișul românesc, plătesc încă două premii abonaților noștri și astfel câștigă încă următorii; Petru Damian, notar în Beriu, și Eugenia Cantoru, din Cuciulata.

Premiile se vor trimite tuturor celor amintiți în săptămâna viitoare.

— Amintim totodată din nou, că fiecare abonat vechiu al nostru care-și reînnoiește până în 15 Februarie 1913 întreg abonamentul, și ne trimite încă un abonament nou, capătă gratuit patru volume de cărți pe care și le poate alege după plac din următoarele scrieri:

I. Agârbicean: Schițe și povestiri 2.—
V. Eftimiu: Poemele singurătății 2.—
Al. Ciura: Amintiri 1.60
L. Rebreanu: Frământări 1.50
Almanahul scriitorilor dela noi 1.60
Ermil Borcia: Versuri flușturate 0.60
Cele mai frumoase poezii pop. 0.60

Acei abonați vechi, cari ne tri-

mit un abonament nou pe 1/2 de an, capătă două din cărțile de sus, iar cei cari ne trimit un abonament nou pe 1/4 an, capătă 1 carte.

Rugăm pe toți abonații noștri să ne dea prețiosul sprijin, răspândind revista noastră în cercul cunoscuților și al prietinelor.

*

Al. Ciura: Amintiri.

E un an, decând domnul Alecsandru Ciura, valorosul colaborator al revistei noastre, și-a scos de sub tipar volumul „Amintiri“, și lumea încă tot mai vorbește de el. O spunem aceasta, fiindcă, Doamne, câte volume apar fără ca nașterea lor să fie amintită, decât doar într'o notiță scurtă, prizărită într'un colț ascuns al revistelor și ziarelor. Cea mai mare parte din cetitori nici măcar notă nu i-a despre volumul apărut, iar de cetit nu-l citește nici chiar în urma reclamei, de multeori mai zgomotoasă, decât oricare anunț dela „Mica publicitate“...

Pentru ca să străbați, ca scriitor, ai nevoie de talent real, de acea putere magică în scris, care nu se însinuă, ci se impune. Și domnul Alecsandru Ciura e unul dintre puținii scriitori, al cărui scris n'a rămas stângenit între munții noștri, ci a trecut Carpații și a cucerit și inima cetitorilor din regat, cu gusturi de multeori mai delicate decât cetitorii noștri.

Revista „Flacăra“, acum la un an și ceva dela apariția volumului dlui Ciura, vorbește despre el ca despre o noutate literară încă, și aduce următoarele frumoase elogii distinsului nostru colaborator:

„Amintirile d-lui Ciura sunt crâmpie de viața trăită, au valoare documentară, îmbrăcată în haina unei povestiri pe cât de simple, pe atât de fermecătoare.

D. Ciura face parte din generația de scriitori ardeleni cari se apropie de maturitate.

E generația care n'a cunoscut marile lupte, care păstrează o amintire palidă și mută despre ele, ca și cum prezentul nu s'ar cutremura încă la glasul de revoltă înăbușită al trecutului; poetul Goga e răslet în cuprinsul ei, căci el singur s'a făcut ecoul acestui glas, el singur e un luptător.

Ca toți vâstarii acestei generații și d. Ciura e un desrădăcinat, plecat din simplitatea patriarhală a vieții din munții Abrudului, el s'a dus la învățătură „să se facă domn“ și s'a îndepărtat de satul cu bătrânii săi sfătoși, cu munca sa trudnică dar

curată, cu tovarășii copilăriei instreinați pentru totdeauna. D. Ciura a rămas mai necunoscut pentru noi de cât alți contemporani ai săi și, poate mai necunoscutor al vieții noastre.

Isvorul său de inspirație e numai vieța băeșilor din munții cei mai bogăți în aur și desprinderea grea și dureroasă a copilului de țară de leagănul copilăriei sale. Desrădăcinarea aceasta e urmărită în multe momente, dela pornirea spre oraș într'o zi tristă de toamnă, până la Revederea, după mulți ani, a locurilor și chipurile uitate, care plutesc într'o ceață tainică de nostalgice păreri de rău.

Povestitorul nu s'a îndepărtat de mediul în care și-a petrecut cei mai interesanți ani ai vieții și, în acest cuprins, a rămas un simplu povestitor. El nu caută să pătrundă mai adânc în sufletul băeșilor ce și-au risipit vieța în zadarnice căutări și și-au vrăjit truda dând crezare închipuirilor de basme, ci se mulțumește cu ceea ce acțiunea sensibilă îi descopere din adâncul sufletelor; tot astfel povestea desrădăcinării e prezentată numai în ceea ce vede și se narează, pe când rămân în umbră, necunoscute, colțuri de suflet de unde pornesc marile hotărâri și pe care se razămă marile idealuri cari să cârmuiască mai departe pe desrădăcinați în noua lor viață. De ce a plecat, a fost silit să plece, din satul cu fermece patriarhale? De ce, în noua viață, desrădăcinatul nu-și găsește o sarcină și un înțeles care să-l mântuie de povara inutilă și obositoare a veșnicilor păreri de rău?

E îndestulător oare numai sentimentalismul vag, din care nu se desprinde nici un gând de speranță sau de mângâiere?...

Iată ce răspunsuri așteptăm încă dela povestitorii de peste munți. Se pare însă că viața a pășit de mult înaintea literaturii și că desrădăcinării și-au găsit chemarea, pe care o urmăresc cu un înălțător avânt. De ce oare în literatură acest mare pas nu-și găsește nici un ecou? De ce să fie condamnată veșnic poezia și proza la sărăcia unei prea des repetate inspirații bucolice, simple, copilărești, secătuite, când izvorul cel bogat și cu suvițe multe ale vieții întregi curge alături fără ca nimeni să soarbă din el? De ce atâta mărginire de fond!

Și aceste întrebări mă dor cu atât mai mult cu cât simt că admirabilul dar de povestire al dlui Ciura nu așteaptă decât un subiect mai vast și mai complet pentru a ne da o operă susținută și bogată, vrednică de viața neamului, din care se inspiră și de vigoarea talentului ce o oglindește.

D. Ciura povestește ușor și firesc; imagini după imagini se desfășoară într'un lanț bine legat și simetria lor e încântătoare și armonizarea lor meșteșugită pentru obținerea unui efect total dă povestirii o unitate desăvârșită, în care fiecare gând e precis și nici o intenție nu e de prisos. Peste toate povestirile plutește apoi un val de sinceritate neîndoelnică, care dă simplității lor un farmec de confesiuni și deșteaptă în noi acea simpatie inescrimabilă pe care povestitorul o cârmuește după voie în lumea amintirilor sale.

Povestirile sale mai sunt prețioase prin exactitatea cu care redau culoarea locală a lumii din munții A-brudului, oferindu-ne astfel o documentare foarte interesantă asupra acestui colț de viață românească ce-și poate schimba înfățișarea din an în an. Îngrijirea pentru culoarea locală merge atât de departe încât amenință uneori unitatea limbii literare, care trebuie păstrată aceeași, ca simbolul viu al unității sufletești din cuprinsul Daciei-Traiane“.

*

Războiul româno-ruso-turc.

Printre anunțurile ziarelor mari din Budapesta cetesc de câteva zile unul: „Războiul româno-ruso-turc la cinematograful...“ Afirmative e o bucată de cea mai mare valoare, ca și care până acum nu s'a mai proiectat pe pânza întinsă din cinematografe. Două sute de mii de persoane aleargă cu înțelea cunoscută pe pânză: soldați români, ruși, turci, de-a valma. Din când în când se văd tunurile greoaie cum se descarcă și par'că auzi bubuitul surd al gurilor ducătoare de moarte. Și asta așa ține două ore și jumătate. Două oare întregi și jumătate: soldați, cai alergând în goană nebună, care, tunuri, fum și atacuri...

Nu știu ce e adevărat din anunțul acesta, dar dacă într'adevăr careva firmă mare de cinematografe a putut să pună la cale în România — anunțul așa spune — un joc de-a războiul româno-ruso-turc — atunci aceasta înseamnă un progres uriaș al cinematografului. Și calculația firmei, care a făcut această întreprindere e fără 'ndoială cât se poate de rentabilă, mai ales azi, când Balcanii sunt stropiți din nou cu sânge și în apropierea noastră miroasă așa de greu a praf de pușcă...

Războiul e totdeauna escitant și nimic nu cetește lumea mai bucuroși

poate, ca paginile acelea, în care se zugrăvesc scene înfiorătoare de luptă, sânge închegat pe mâna, care și moartă mai strânge patul de pușcă. Paginile lui George Coșbuc vor fi deapururi cetite și întotdeauna se vor afla zeci și sute de suflete, cari după ce citesc câte-o pagină din „Povestea unei coroane de oțel“, strâng pumnii înconștient, răsuflă greu și-s gata să izbească în lifta păgână...

Cu cât vor fi mai escitante pentru masele mari scenele acestea arătate în mișcare vie, pe pânza cinematografului, n-o poate spune, decât acela, căruia i-a fost dat s'o vadă aceasta la reprezentațiunile cinematografice.

Și totuș mă îndoiesc așa de mult, de succesul lor! Mă îndoiesc așa de mult, căci publicul acela, căruia cele două cinematografe din Budapesta îi arată războiul româno-ruso-turc, știe atât de puțin despre acest războiu. Pentru el nu poate să fie în-sufletitor, căci pe el nu-l mișcă fâl-făirea drapelului roșu-galben-vânat, și nu-l încântă cușma pe ureche a dorobanțului, care dă navală cu ochii țintiți fieși pe reduta după care stă ascunsă lifta păgână. O nu, căci acest public înțelege atât de puțin din sufletul, care se luptă pe pânza aceea. Și-acolo se luptă un suflet, se luptă un suflet mare, sufletul acela, care vibrează în mine și 'n tine și 'n altul, în toți aceia, cari ne-am născut Români!...

*

În fața morții.

Nime nu știe, că sufletul omului ce simțește în clipa aceea, când părăsește trupul, ca să zboare în necunoscutul imens. E poate unica taină aceasta, pe care omul nu va putea-o niciodată pătrunde, cu toată râvna, ce o are pentru ea. Mintea ajunsă odată aci, stă locului, ca la granițele din urmă ale simțirii și ale judecării. Rațiunea rămâne neputincioasă și de pe buzele celui pregătit de drumul vecinic, doar un cuvânt de se mai desprinde: o ultimă scânteie a vieții lui pământene.

De pe urma marilor filosofi au ramas cuvinte celebre din clipa morții.

Goethe a închis ochii pentru cea din urmă oară cerând „mai multă lumină!“, iar Schiller în momentul morții a exclamat: „Acum trece totul!“

Taina morții n'a putut fi comunicată muritorilor la nici un muribund.

Despre Fontenelle, care a murit la vârsta de aproape o sută de ani, se spune c'a șoptit în clipa din urmă următoarea frază:

„Simt că viața mi se face tot mai grea!“

O vorbă celebră despre moarte a rămas pe urma lui Solon, care adresându-se regelui Croesus, i-a spus: „Nimeni nu poate fi crezut fericit înainte de a muri!“

Beethoven a murit strigând celor ce-l încunjurau: „Aplaudați dragii mei, comedia e sfârșită!“

Socrate a definit astfel sfârșitul care se chiamă moarte: „Dacă moartea nu-i altceva decât un somn adânc, care ametește toate puterile și toate senzațiile omului, socot vecinicia ce o aduce clipa din urmă, ca o noapte nesfârșită în care voi dormi somnul cel mai dulce și cel mai adânc!“

Epicur își pune întrebarea următoare: De ce apare moartea așa de înfiorătoare? Din cauza sentimentului zdrobitor, că vor încetă toate plăcerile și toate durerile, sau din cauza ideii grozave că trupul va fi mâncat de viermi și, putrezind, se va preface în țărână?

Acestei întrebări a răspuns Eschyle prin cuvintele Cassandrei: „Mai mult decât toate mă doare o singură înfiorare, uitarea!“

Poezii noștri au consacrat de asemenea morții cugetări celebre. În poezia lui Eminescu întâlnim reflecții clasice consacrate acestei treceri grozave, iar Vlahuță ne-a dat următoarea penibilă reflecție:

„Nu de moarte mă cutremur,
Ci de vecinicia ei!...“

*

Scoarțe pentru *Gosinzeana*.

Abonații noștri, cari doresc să aibă scoarțe pentru revistă, sunt rugați să binevoiască a ne trimite cu reînnoirea abonamentului deodată 2 cor. 20 fil. Scoarțele se vor comanda numai pentru acei abonați, cari ne trimit prețul lor până la sfârșitul lui Ianuarie. Scoarțele se vor espedia în luna Februarie, franco.

O O O

Cărți primite la Redacție:

Dr. Avram Sădean: Apostolatul primilor profesori ai preparandiei din Arad. Prețul 60 bani.